

ALTIN FİYATLARI ÜZERİNDEKİ SİSTEMATİK SPEKÜLASYONLAR

Küresel piyasalarda son zamanların yeni tabiri olan “güvenli liman” arayışları, yatırımcıları risksiz enstrümanlara yatırıma yönlendiriyor. Bir kısım yatırımcılar tahvillerden uzak durarak altına yöneldiler ancak beledikleri gibi altın yükselişe değış düşüşe geçti. Bunda merkez bankalarının altın stoklarının artmasının da büyük payı oldu.

Altındaki yükselişin veya düşüşün çok spekülâtif olduğu dillendirilse de bunun nedenleri üzerine fazla konuşulmuyor ya da yazılmıyor. Altın fiyatları, parası olsun olmasın, hepimizi şahıs olarak da para kurumları olarak da ve devlet olarak da birçok şekilde ilgilendiriyor. Fiyatların dalgalanmasının yol açtığı ekonomik problemler de bütün ülkeleri etkiliyor. Bu bakımdan altın yatırımcılarını, ülke idarecilerini bilgilendirmeyi ve uyarmayı bir akademik görev saydığını dile getiren

2013 yılında altın üretiminin geçen yıla oranla %3 azalarak 1,145.5 tona indiğini vurgulayan **Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Doğan Aydal**, altın fiyatlarının bu durum karşısında yükselmesi gerekirken düştüğünü belirtti. Aydal, “2014 yılı sonuna doğru altın fiyatları 900 dolara kadar düşecek, 2015 yılı başından itibaren de ABD, Almanya ve IMF’nin fiyatı düşmüş altınları büyük oranlarda alacak. Altın fiyatının 2700-3000 dolar aralığına ulaşacağı 2017 sonundan itibaren de tekrar satışa geçeceklerini düşünüyorum” dedi.

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Doğan Aydal, TOBB Ekonomik Forum Dergisi’nin altındaki spekülâtif düşüş ve yükselişlerin nedenlerine yönelik sorularını yanıtladı:

Altın fiyatları nasıl belirleniyor ve fiyatı etkileyen faktörler neler oluyor?

Altın fiyatlarının değışiminin zaman içinde nelere bağlı olduğunu ve nelere bağlı olmadığını birlikte görelim. Altın fiyatlarıyla dünyada gelişen olayların bağlantısı hem var hem de yok. Altın fiyat artışlarının savaşlarla görünür bir ilgisi bulunmuyor. Aksine, savaş zamanlarında altın fiyatları düşüyor. Eğer artıyor olsaydı, 1935-1970 yılları arasında gelişen İkinci Dünya Savaşı, Kore Savaşı, Çekoslovakya ve Macaristan’ın SSCB tarafından işgali gibi olaylarda değışmesi beklenirdi. Halbuki altının bir ons (31.1 gram) fiya-

tı 35 dolar olarak sabit kalmıştır. Bu kararda, önceleri ABD'nin baskısı ve daha sonra ABD etkisindeki Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) 1945-1971 yılları arasında, üye ülkelere yaptığı çağrının payı da vardır. Bu karara göre, üye ülkeler arasındaki ticari değişim dolarla yapılacaktı. ABD ve IMF, doları dünya piyasalarında etkili kılmak için altın değerini sabit tutarak, bir şekilde karşılıksız basılan ABD dolarının piyasalara yerleşmesini sağladı. Bu durum 1971 yılı sonuna kadar devam etti. Bu arada IMF, üyelerin IMF'ye olan borçlarını altın olarak da kabul etti. Aynı davranış ABD ve Almanya tarafından da sergilenildi. Halen dünya altın rezervi 31.898 metrik ton altın ve bunun Eylül 2013 itibarıyla 18,350 tonu (%57,5) bu iki ülke ve IMF'nin elinde bulunuyor. Bu şekilde altın stoklayan bu üç unsur altın fiyatlarını 1971'den 1980'e kadar süratle yükseltti. Altın fiyatları 1980 yılı başında (31 Ocak 1980) ons başına 653 dolardan işlem gördü. Dolayısıyla ellerindeki altın değeri dokuz yıl içinde ABD doları olarak %1900 misli arttı.

Geçtiğimiz 35 yıl içinde yapılan çeşitli savaşlar altın fiyatlarında bir artışa sebep olmadı mı?

Daha sonraki yıllardaki savaşlar da altın fiyatlarının artışına sebep olmadı. Eğer olmuş olsaydı; İran-İrak arasında 1979-1988 arasında dokuz yıl devam eden savaşlar boyunca altın fiyatlarının artması beklenirdi. Altını elinde bulunduran ABD, Almanya ve IMF, savaş boyunca silah almak için ellerindeki altını satmak mecburiyetinde kalacak İran ve Irak'ın elindeki altınları ucuza kapatmak için 30 Eylül 1980 tarihinde 666 dolar olan altının ons başına değeri bir ara (28 Şubat 1985) 287,8 dolara kadar düşürmüştür.

Aynı şekilde Kuveyt'in Irak tarafından işgali döneminde de altın fiyatları artmadı, 26 Ağustos 1990'da 387.8 dolar olan değer, 30 Ağustos 1991'de 347.4 dolara düştü.

ABD New York'taki İkiz Kuleler'in 11 Eylül 2001'de vurulması ve akabin-

de Ekim 2001'de gerçekleşen Afganistan işgalinde de altın fiyatları değişmedi, 31 Ekim 2001'de 278.8 dolar olan fiyat bir yıl sonra ancak 316.9 dolar seviyelerine ulaştı.

Irak'ın ABD tarafından işgalinde de altın fiyatlarında çok büyük bir yükselme olmadı. Altın fiyatları 31 Mart 2003'te 335 dolar iken 31 Mart 2004'te 423 dolar seviyelerine ancak ulaşabildi. Sebep yine aynıydı. Altın fiyatları yükseltirirse veya yükselirse İran, Irak, Afganistan ve Kuveyt'in elinde bulunan altınlar değer kazanacak ve daha fazla silah alınacaktı. Dolayısıyla bu tip savaşlarda altın fiyatı asla artmamalı mümkünse düşürülmeli. Nitekim öyle de olmaktadır.

SSCB'nin dağılma döneminde ise bu ülkenin oligarkları ve Asya'da bulunan Türk asıllı cumhuriyetlerin yöneticileri tarafından yurt dışına bol miktarda altın çıkartıldı. Mihail Gorbaçov tarafından başlatılan Glasnost-Perestroika sürecinde, altın yüksek değerlere ulaşmasın diye, 30 Ekim 1987 tarihinde 468,8 dolar olan bir ons altın fiyatı 1991'de SSCB'nin dağılmasıyla daha da düşürülerek 30 Mart 2001 tarihinde 257,7 dolar seviyesine kadar indirildi. Böylece dışarıya kaçırılan altınlar ucuza kapatıldı.

Altının gerçek üretim maliyeti nedir?

Altın fiyatları gerçek üretim değeriyle asla örtüşmemektedir. Altın fiyatları 500 doların altına düşürüldüğünde, başta Güney Afrika'daki altın madenleri olmak üzere, Afrika'daki, Avustralya'daki hatta Kanada'daki bütün madenler zararına çalışmaktadır. Gold Survey Dergisi'nin 2008 yılında yayımladığı raporda Güney Afrika'daki madenlerde bir ons altın üretiminin 541 dolar, ABD'de 498 dolar, Avustralya'da 556 dolar ve Kanada'da 516 dolar olduğu belirtilmektedir. Türkiye gibi nispeten yüzeye yakın madenlerden elde edilen altının bir ons maliyeti ise 170- 220 dolar arasında değişmektedir.

Özel-

likle Güney Afrika'daki madenlerin 3500-5000 metre derinliklere kadar inmesi ve ortalama tenorun tonda 13 gramdan, tonda 5 grama kadar düşmesi maliyetleri daha da artırmalıdır. Bu verilere rağmen, altın fiyatları altın kartelleri tarafından defalarca 250-300 dolar aralığına indirilmiştir. Durum bu kadar açıkken, altın üretiminde gerçek ekonomik üretim davranışlarının geçerli olduğunu söylemek ekonomiyi bilmemektir. O halde altını yüksek fiyatla üretip, onlarca yıl süren belli aralıklarda düşük fiyatla satmanın farklı bir gerekçesi olmalıdır. Kaldı ki, dünya altın üretimi yıllık talebi dahi karşılamamaktadır.

Dünya altın tüketimi yaklaşık 4000-4500 ton aralığında değişmektedir. Altın üretimi ise hiçbir zaman 2500 tonu geçmemiştir. Bu yıl ise geçen yıla oranla %3 azalmayla 1,145.5 ton olmuştur. Altın üretimi bu kadar düşerken, altının sürekli olarak değerlendirilmesi beklenmez mi? Ancak, 5 Eylül 2011 tarihinde 1895 dolar olan bir ons altın değeri, 28 Haziran 2013 tarihinde 1192 dolar seviyesine düşmüştür. Bugünlerde 1215 dolar seviyelerindedir. Daha çok düşmesini de beklemekteyim.

Altın fiyatların bu seviyelerin altına düşeceğini 28 Temmuz 2011 ve 4 Ağustos 2011 tarihli Flash TV "Gerçek Gündem" programlarındaki konuşmalarında (<http://www.doganaydal.com/TVProgramlarim.aspx>) çok net olarak belirtmiştim.

Altın fiyatlarını etkileyen önemli kişilerden biri de George Soros'tur.

Eğer George Soros, altın fiyatlarının düşmesini istiyor ise piyasada panik yaratıcı tek cümlesi yetmektedir.

South China Morning Post Gazetesi'nin Soros'la yaptığı

ALTIN FİYATLARININ 43 YILLIK DEĞİŞİM ARALIKLARI

TARİH	BİR ONS ALTIN DEĞERİ (\$)	ARTIŞ-EKSİLİŞ ORANI (%)
8/31/70	35.8	
9/30/80	666.8	1862
		208
3/31/82	320	
1/31/83	499.5	156%
		173
2/28/85	287.8	
11/30/87	492.5	171%
		191
3/30/01	257.7	
1/31/07	650.5	252
		291
9/5/11	1895	
6/28/13	1192	159
11/27/13	1254	

röportajda, "Altının emniyetli bir cennet olduğu fikri yok edilmiştir, hayal kırıklığı sebebiyle birçok insan ellerindeki altın miktarını azaltmaktadır" (Gold was destroyed as a safe haven, proved to be unsafe. Because of the disappointment, most people are reducing their holdings of gold) demiştir. Röportajın 8 Nisan 2013'te Reuters Ajansı'nda yayımlanmasından sonra altın fiyatları üç ay içinde 1598 (29 Mart 2013) dolardan 1192 (28 Haziran 2013) dolara düşmüştür. Bir kez daha görüldüğü üzere altın fiyatlarıyla gerçek üretim maliyetleri arasında hiçbir bağlantı yoktur. Fiyatlar düşerken küçük yükseliş ve düşüşlerin oluşturulması da oyunun bir parçası gibi gözükmemektedir.

Reuters Haber Ajansı'nın IMF verilerine dayanarak 22 Kasım 2013 tarihinde verdiği bilgiye göre, Almanya sahip olduğu altın rezervinin yaklaşık yarısı olan 3.421 ton altını Ekim 2013'te satmıştır. World Gold Council'in web sitesinde yayımlanan verilerinde, Almanya'nın satış yaptığı ve toplam rezervinin 3390,6 tona düştüğü gözükmemektedir. Ancak alıcının kim veya kimler, hangi ülkeler olduğu gözükmemektedir. Durum biraz gariptir. Zira bu tür satışların gerçek satış olup olmadığı pek belirgin değildir. Benzer örneği geçmişte de gördük. IMF 2009 yılı Eylül ayında ve Aralık 2010'da toplam 403 metrik ton altın sattığını belirtti. Bu altınları, Reserve Bank of India, The Bank of Mauritius, Central Bank of Sri Lanka ve Bangladesh Bank'a sattığını ilan etti. World Gold Council'in Kasım 2013 tarihli raporuna göre Sri Lanka'nın bugün elinde bulunan altın miktarı sadece 20,1 ton, Bengaldeş'in 13,5 ton, Mauritius'un 3,9 ton ve nihayet yüzyıllardır altın biriktiren Hindistan'ın elindeki altının toplamı ise 557,7 ton. Peki, bu fukara ülkeler bu kadar altın alacak parayı nereden buldu? Aldıkları bu altınları ne yaptılar? Yoksa IMF tarafından satıldığı belirtilen 403.3 ton altın, yine kâğıt üzerinde yapılan bir manipülasyon muydu? Bunu okuyucunun takdirine bırakıyorum.

Son satış operasyonu gerçekleşse, ABD, IMF ve Almanya'nın

rezerv toplamı dünya rezerv toplamının yaklaşık %45 seviyelerine düşmüş görünmektedir.

Altın fiyatlarının 2014 yılı sonunda 900 dolar seviyelerine ineceğini, 2017 sonunda da tekrar 3000 dolar seviyelerine çıkacağını ifade ediyorsunuz. Gereçeklerinizi ve verileri açıklar mısınız?

Altının yükselme ve düşme periyotlarına bakıldığında belli zaman aralıkları gösterdiği dikkat çekmektedir. Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere altın sürekli olarak düşürülüp yükseltilmektedir. Bunun ne zaman olacağına tabii ki ABD, Almanya ve IMF'nin yöneticileri karar vermektedirler. Ancak ABD, Almanya ve IMF'ye etki eden merkezi bir manipülatörün olması da kuvvetle muhtemeldir. Bu manipülasyona, bu merkezle doğrudan bağlantısı olan George Soros gibi kişilerin katkıda bulunduğu da bir gerçektir. Görünüşe göre altın fiyatları bir miktar daha düşecektir. Şahsi tahminim, 2014 yılı sonuna doğru altın fiyatlarının 900 dolara kadar düşeceği'dir. 2015 yılı başından itibaren de ABD, Almanya ve IMF'nin fiyatı düşmüş altınları büyük oranlarda alacaklarını düşünüyorum. Fiyatların 2700-3000 dolar aralığına ulaşacağı 2017 sonundan itibaren de tekrar satışa geçeceklerini öngörüyorum. Bunun gerçekleşeceğini görmek için tabloya yeniden bakılması yeterlidir.

Türkiye’de altına yatırım ve araştırmalar ne durumda?

Türkiye’de yıllık 150 ton kapasiteli bir rafinerinin kurulması ve altın borsasının açılması çok önemli olmuştur. İstanbul Altın Borsası, altın, gümüş ve platin gibi işlenmemiş kıymetli madenlerin işlem görmesi amacıyla 1995 yılında faaliyete geçti. Bugün için ülkemizde altın madenciliğiyle fiilen uğraşan 25 şirket bulunuyor. Bu şirketlerden 17 tanesi yabancı, sekizi Türk sermayeli şirkettir (Sistem işlediği için bu rakamlarda küçük değişiklikler olabilir). Yabancı şirketlerin sahip olduğu altın arama/işletme ruhsat sayısı 128 olup, bunlardan 20’sinde işletmeye geçildiği beyan edilmiştir. Yabancıların elinde ayrıca 87 adet işletme izni henüz alınmamış ruhsat ve altı adet de altın ve gümüş ruhsatı bulunmaktadır. Türk sermayeli şirketlerin sermayelerinin de ne kadarlık bir kısmı “gerçekten” Türk sermayesidir araştırılmaya değer bir diğer konu. Türk sermayeli olarak adlandırdığımız şirketlerin büyük bir kısmı, araştırmaların ileri safhalarında veya işletme döneminde yabancı ortaklarla devam ettikleri bilindiğinden, altın madenciliği içinde önemli bir Türk sermayesi vardır diyemeyiz.

Bu 25 şirketten sadece 3-4 tanesinin işletme safhasına gelip altın üretmeye başlamış olması ise dikkat çekici bir diğer konu. Bu kadar yabancı ve Türk şirkete rağmen altın üretimimizin 11 tonu geçmemesi biraz garip gelmiyor mu?

Türkiye’deki altın üretimi ve tüketimi bugün hangi noktada?

Altın üretimine 1,4 ton ile 2001 yılında başlayan ülkemizde, son yıllardaki yıllık üretim 10-29 ton arasında değişmiştir. Bu miktar, dünya altın üretiminin önemsiz bir parçasıdır. Ülkemizin Merkez Bankası altın stokları ise World Gold Council’a göre Kasım 2013 itibarıyla 490,2 tondur.

Konuşmalarınızdan, altın madenciliğinin yabancı sermayeye yapılmasına karşı bir tavrınızın olduğunu çıkarabilir miyiz?

Kesinlikle hayır! Altın madenciliği yapılsın diye en çok mücadele eden kişilerden biri olduğumu bilenler bilmektedir. Tevazu göstermeden, altın madenciliğinin ülkemizde gelişmesine çok önemli katkıları olduğunu da belirtmeliyim. Türkiye’de altın madenciliğinin bilimsel anlamda hiç konuşulmadığı 1987-1988 yıllarında, Kas-

tamonu’da listvenitik kayalar içinde altın bulup, bunu Hacettepe Üniversitesi’ndeki sempozyumda sunmam ve 1990 yılında Avrupa’nın en prestijli dergilerinden biri olan Terra Nova’da yayımlanmasından sonra, maden arama kurumlarımızca araştırılan fakat geçmişte önem verilmeyen benzeri 28 yerde yeni bakışla araştırma yapılarak altın yatakları bulunmuştur.

Geçmişte, plaser (dere kumundaki döküntüler) yatak olan adlandırılan Hatay Kisecik köyünde Akıllı Çay’daki altınların kaynağı olan damar tipi yatakların varlığını ortaya çıkarmak da 1989’da bana nasip oldu. Bu tip yataklardaki modeli ortaya koymamdan sonra da birçok benzeri yatak bulundu. Dönemin gazetelerinde sekiz sütuna manşet olan bu yataklardan üretilen ilk altın da MTA pilot tesislerinde üretildi. Dönemin Enerji Bakanı Fahrettin Kurt’un 1991’de TBMM’de göstererek “ilk Türk altını” adını verdiği altınlar da bu yataktan. üretilen altınlardır.

“BUGÜN TÜRKİYE’DE ALTIN MADENCİLİĞİYLE FİLEN UĞRAŞAN 25 ŞİRKET BULUNUYOR. BU ŞİRKETLERDEN 17 TANESİ YABANCI, SEKİZİ TÜRK SERMAYELİ ŞİRKETTİR.”

PROF. DR. DOĞAN AYDAL

Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Öğretim Üyesi

Bergama altın yataklarının kapatılmaması için de geçmişte önemli çalışmalar yaptığınızı söylüyorsunuz...

Evet, altın madenciliğinin duraklamaya uğramaması için bürokrat olarak da çok çabalarım oldu. Önceleri Euro Gold tarafından işletilmeye çalışılan Bergama altın yataklarının kapatılmaması için ne mümkünse yaptım. Bergama madenleriyle ilgili siyanür suçlamalarının, bilen bilmeyen herkes tarafından konuşulduğu günlerde, zamanın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakanlığa hitaben bir yazı yazarak konunun araştırılması talep etmiştir. Bu talep üzerine, Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı olarak, konuyu birinci elden araştırıp, siyanürle altın elde edilme işlemlerini bütün ilgili kurumlarda inceleyen ve sonuçta "Bergama altın madeni işletilmelidir" raporunu yazan da yine ben oldum. Bununla da yetinmeyerek, konuyu kitap haline getirip 1998'de yayımladım. Bu kitap bugün TBMM arşivindedir. Bergama altın madeninin kapatılması için uğraşan "gezici köylüler tiyatro kumpanyası"na karşı madenin işletilmesini o yıllarda televizyonlarda saatlerce savunan tek kişi de yine bendim.

Türkiye'deki altın madenciliğinde kullanılan siyanür önemli miktarda mıdır?

Türkiye'de siyanür kullanılan yerler sadece altın madenleri değildir. Siyanür kullanılan gümüş madeni ve diğer işletmelerimiz de var. Ancak bu, altın zenginleştirilmesi esnasında kullanılmaktadır. Bütün dünyada uygulanan teknik de budur. Altın

arama sektöründe ise kesinlikle siyanür kullanılmaz! Gerçi kimse gerçekten nerede, ne kadar siyanür kullanıldığını merak bile etmiyor. İşletme esnasında kullanılan siyanürün 100 mislisi başka sektörlerde kullanılır ama kimsenin umurunda olmaz. Şaka gibi gelir ama bugün ülkemizde yıllık yaklaşık 300 bin ton siyanür tüketilmekte ve bunun sadece %1'lik bir kısmı altın madenciliğindeki siyanürleme işlemleri için kullanılmaktadır.

Her maden çevreyi belli ölçüde tahrip eder, kimse umursamaz. Ama sıra altın madenciliğine gelince herkes çevreci kesilir! Esas mesele, bizim gibi ülkelerde altın üretilerek fiyatların aşağı düşürülmemesidir. Türkiye'de altın üretilmemesi hangi yurt içi ve yurt dışı kurumların işine gelmektedir? İşte bu soru, altın madenciliğine farklı sebeplerle karşı çıkan bütün kurumlar iyi düşünülmelidir!

Bu soru, Enerji Bakanlığı yetkililerince de farklı bir açıdan incelenmeli ve bugün ülkemizde yıllardır altın arayan 25 şirketten niye sadece 3-4 tanesinin işletmeye açılacak hale gelebildiği, önyargısız olarak, ancak ülke çıkarları mutlaka gözetilerek incelenmelidir.

Türkiye'de altın madenciliği için yatırım yapıldığına inanmıyor musunuz?

Bu sorunun cevabını bir örnek vererek okuyucuların takdirine bırakmak istiyorum. Türkiye'de sadece altın madenciliğine değil, diğer madenlerimizde de yatırım yapılmamaktadır. Bugün maden aranması için verilen ruhsat sayısı yaklaşık 41 bini geçmiştir ve bunlardan yaklaşık 28 binine "işletmeye geçildi" raporu bile verilmiştir (Sistem devam ettiği için bu rakamlarda zaman içinde artma olmuştur. Bu yüzden yaklaşık rakamlar verilmiştir). Her bir ruhsat alanı için sadece 100 bin dolar risk sermayesi yatırılarak arama/işletme masrafı yapılmış olsaydı, bu ruhsat alanlarına yaklaşık 4,1 milyar dolarlık bir yatırım masrafı yapılmış olurdu. Bu yatırımlar yapılırsa açıkta işsiz dolaşan 13 bin jeoloji mühendisi olmazdı. Bugün bütün madenler için yapılan yatırımların toplamı 70-80 milyon doları geçmiyorsa ve ruhsat başına ortalama 1.500-2.000 dolar yatırım payı düşüyorsa bu işte bir yanlışlık var. Yıllık toplam ihracat gelirimizin yaklaşık %2'sinin maden ihracatından olması da, ülkemizde ciddi bir madencilik yapılmadığının bir delili değil midir?

